

## TÜRKİYE'DE ÖLÜ VE ÖLÜMLE İLGİLİ ANLATILAR KATALOGU ÜZERİNE - VIII

PROF. DR. NEVZAT GÖZAYDIN

Bundan önceki yıllarda parça parça yayınlamak zorunda kaldığım "Ölü ve Ölümle İlgili Anlatılar", elimde bulunan irili-afaklı metinlerle gün ışığına çıkmaya devam ediyor. Geçici olarak hazırladığım katalogumda<sup>1</sup> gösterdiğim ana bölümlerden günümüze kadar hangilerinin ve kaç adedinin yayınlandığını bir liste halinde düzenlediğimde şöyle bir tablo ile karşılaşıyoruz:

- I. Türk Folkloru Araştırmaları, KTB-Millî Folklor Araştırma Dairesi yayınları, 1984, s. 97-118 (32 adet)
- II. Aynı eser, 1985/2, s. 49-82 (46 adet)
- III. Uluslararası Türk Folklor ve Halk Edebiyatı Kongresi, Konya, c. 1, 1985, s. 263-279.
- IV. Basın Yayın Yüksek Okulu Dergisi, 1984/6, s. 79-158 (110 adet).
- V. Türkoloji Dergisi, C. IX, DTCF yayını, Ankara, 1991, s. 23-24 (25 adet).
- VI. Aynı eser, c. X, Ankara, 1992, s. 39-61 (42 adet).
- VII. Prof. Dr. Şükrü Elçin'e Armağan, Ankara, (TKAE yayını, yıl: XXIX/1-2, (1991), 1993, s. 139-152 (31 adet).

*Türkoloji Dergisi*'nin bu sayısında da ilk kez yayınladığım H (35 adet) ve J (28 adet) maddelerindeki toplam altmışüç anlatıyı yukarıdaki sayılara eklersek üçyüzyetmişiki anlatı yayınlanmış olmaktadır. Henüz yayınlanmayan maddelerle birlikte arşivimde bulunan anlatıların yaklaşık sekizde biri olan bu sayı okuyucularımıza bir fikir verecek düzeydedir. Derleme ve tasnif çalışmalarımızı sürdürdüğümüz-

<sup>1</sup> Bkz. Doç. Dr. Nevzat GÖZAYDIN, Folklor Dünyasından, Yargı yayın evi, Ankara, 1991, s. 128-148.

müzden henüz kesin bir sayı vermek mümkün olmadığı gibi, katalogumuz da kesin çizgileriyle yerine oturmuş değildir.

Bu kısa açıklamalarımızdan sonra sırasıyla H ve J ana maddelerinde şimdilik yayınlanmasını uygun gördüğüm anlatıların ve varsa varyantlarının aktarılmasına geçiyorum. Daha fazla bilgi edinmek isteyen okuyucuların yukarıdaki listeden yararlanmalarının uygun olacağını düşünüyorum.

## H. HUZURSUZ ÖLÜNÜN GÜNAHKÂR OLMASI

1. “Eskiden bizim mahallede çok harap, viraneye benzeyen bir ev vardı. O evde yalnız başına yaşayan ve kimsenin ilgilenmediği bir keçi vardı. Bu eve hiç kimse yaklaşamaz ve keçiye hiç kimse dokunmak istemezdi. Bir keresinde ninem bana o eve hiç gitmememi söyledi. Sonrada bana şu olayı anlattı. Bunu kendi gözleriyle gördüğüne de yemin etti.

İki çocuk bir gün akşama doğru, saklambaç oynarken o eve saklanmak istemiş. O eve girince, karşısına keçi çıkmış. Bir anda korkuyla bağırarak kaçmışlar. Çocuklardan biri aklını yitirmiş. Öbürü de korkudan dili tutulduğu için günlerce konuşamamış. Dili çözülüp de, konuşmaya başlayınca, o evde neler gördüğünü anlatmış. O evdeki keçi kızıl alevler içinde görünen bir şeytana benziyormuş. Bir keçi kılığında, bir şeytan kılığında görünüyormuş. Daha sonra anlattıklarına göre, o evde eskiden bir karı koca yaşarmış. Bu karı kocanın hiç çocukları yokmuş. Kadın bu duruma çok üzülmesi için, durmadan Allah’a küfür edermiş. Her önüne gelene Allah’ı inkâr edermiş. Durmadan Allah yok diye söylenirmiş. Kadının bu sözlerini duyan Allah çok kızmış, kadını keçi kılığına sokmuş. Sonra evi ateşe vermiş. Ev, bir viraneye dönmüş. Kadını da keçi kılığında o evde sonsuza kadar bekçi bırakmış. O günden sonra kadın gündüzleri keçi, geceleri şeytan olurmuş.”

2. “Bursa’nın Kuştepe semtinde oturan zengin bir kadın vardır. Gençliğinde kimsenin tasvip etmediği hareketler yapar. Ahlâka aykırı elbiseler giyer ve davranışlarda bulunur. Bir zaman sonra bu kadın ölür ve gömülür. Bir sene sonra oturduğu semte gelir, komşularından birisinin evine girer. Kadın, simsiyah yanıklar içerisindedir. Kendisini açık giyinenlerin değil, dindar kişilerin görmesini ister. Günahkârlığından dolayı bu hale geldiğini söyler. Bir müddet sonra geldiği yere döner”.

3. "Eskişehir Seyitgazi Kümbet köyünde bir tepede bir ziyaret (türbe) bulunmaktadır. Burada bir zamanlar kör bir adam yaşamış. Adam kör olmasına rağmen körlüğünü belli etmeden bütün işlerini el yardımıyla kendisi görürmüş. Kör olduğunu anlayanları o tepeden aşağı yuvarlayıp öldüren çok zalim bir kişiliğe sahipmiş. Böylece bir çok insan öldürmüş. Fakat bir gün, onun kör olduğunu ve bunu anlayanları öldürerek bir çok cana kıydığını anlayan birisi, kör adamın kör olduğunu anlayan insanları attığı yerden körü atarak öldürür. Kör adamı ziyaretin içine, mezarın üzerine ve yanlarına çekilmiş olan tahta perdenin içinde bir yere gömerler. Gece ziyaretten kavga seslerine benzeyen gürültü ve sesler gelir. Sabah mezara gittiklerinde kör adamın mezarının açılmış, tahta perdelerin kırılmış ve parçalanmış olduğunu ve kör adamın ziyaretin dışına atılmış, orada yattığını görürler."

4. "Manavgat'ın Dolbazlar köyünde, sağlığında açık saçık kıyafetlerle gezen bir kadın doğum sırasında ölür. Hayattayken komşuları tarafından giydikleri yüzünden çok defalar ikaz edilmesine rağmen aldırış etmeyen kadını komşuları gömerler. Aradan üç-dört gün geçer. Mezarlık civarında sığır güden bir çocuk kadının mezarının dibinden geçerken sesler duyar. Etrafa bakar birşey göremez. Evde ailesine söyler, kimse inanmaz ama çocuğu ferahlatmak için giderler. Onlar da sesi duyarlar ve mezarı kazarlar. Kadını kolları, bacakları yanmış ve canlı olarak bulurlar. Mezardan çıkarırlar. "Seni öldün sanıyorduk" derler. Kadın; Hayır, ben ölmedim ama siz gömdünüz. Beni öbür dünyada kollarımı, bacaklarımı açtım diye yaktılar, der".

5. "Heybeli köyünde Hacı oğlu Ado isimli bir adam vardı. Söylenişe göre bu adamı, karısı ve karısının dostu olan bir başka erkek zehir vererek öldürürler.

Bir gün sabahın çok erken vaktinde beni çağırdılar. Ben de cenazeyi yıkamak için kalkıp ölünün evine gittim. Derken ölüyü yıkamaya sıra gelince, çok hayret verici bir durum gördüm; şahadet parmağını dik ve diğer parmaklarını da yumarak ölmüştü. Bu sağ elinin içini de yıkamak istedim, fakat bir türlü açamadık. Bütün bedeni yumuşak olmasına rağmen bu sağ eli ise aynen bu şekilde söylediğim gibiydi.

1965 tarihinde Adilcevaz'ın Heybeli köyünde ölüyü yıkarken kendim gözlerimle gördüm."

6. "Adamın biri avradını döğer, açıl saçıl gezmesini istemiş Günün birinde adam ölmüş. Aradan epü bi zaman geçdikden soona

da o herifin avradı ölmüş. Avrat açıklığından ötürü öte dünyada çok perişan bi hale düşmüş. Avradın yüzleri bi şekil olmuş. Golları tersine dönmüş. Bacahları erilmiş. Bunu gören gocasının ruhu garısının ruhuna sormuş: "niye bu hale geldin" diye. Garısı da: "Hep senin yüzünden" demiş. Sen bana hep açık saçık gez derdin, ben de açılıp saçılıncı böyle oldum, demiş."

7. "Mustafa adında Erzincan'ın Tercan kazasından olan bir adam Ovacık'a gelirken, herkes onunla alay ediyordu. Herkes onunla şakalaşıyordu. O ise hiç kimseye ses çıkarmıyordu. Bunun Tercan'da ölümünden tahminen bir veya iki ay geçmesinden sonra, onu tekrar çöllerde, şurada burada gezerken görenler olmuş.

5-10 sene önce Ovacık'ta halkın ağzından işittim."

8. Kocasının görevi nedeniyle küçük bir kasabada oturan İstanbullu bir hanım oldukça açık giyinir ve bu yüzden de çevresinde kınır, yadırganırmış. Kadın ani bir rahatsızlık sonucu ölmüş. Gömüldüğü gece mezarından, yangında kalmış bir insanın çığlıklarına benzer sesler duyulmuş. Sabah mezarı açtıklarında kadının saçlarını ikiye ayırıp iki eliyle sıkıca tutarak kafasını bacaklarının arasından geçirmiş, tortop bir halde görmüşler."

9. "Eski zamanlarda bir adam ve bir oğlu varmış. Bu oğlan çok kötü işler yaparmış. Zayıflara ve annesine çok hakarete bulunurmuş.

Annesi ona devamlı "oğlum bu kadar zalim ve kendini beğenen kibirdilerden olma" dermiş. O da annesine "eşşekler gibi zırlama" cevabını veriyormuş. Allah'ın işi ya, bir gün nihayet o da diğer bütün varlıklar gibi ölmüş. Bir gün evliya ve âlim biri mezarlığa dua yapmak için gider. Bakar ki zırlayan bir eşşegin kulağından tutup sürekli dolaştırıyorlar. Evliya kişi sormuş: "Neden bu hayvanı böyle dolaştırıyorsunuz" diye. Onlar da "bu tanıdığım falan kadının oğludur. Hayatta iken çok kötü ehvalerde bulunuyordu. Onu bu ehvalinden men etmeye çalışsan annesine de, eşşekler gibi zırlama, zırlama, diyordu. İşte bu o kadının oğludur." demişler.

Bu kıssayı büyüklerimden ve ermişlerden işitirdim."

10. "Memleketin birisinde bir mezarlık, o mezarlıkta da bir bekçi varmış. Meydana gelen ölüm olaylarında, mezarları düzenler, mezarlığın bazı temizlik işlerinde bulunan, mezarlıktaki çiçeklerle ilgilenir, ağaçlara ve bazı yerlere su verir, geceleri de kulübesinde mezarlığı beklermiş.

Bir gece, mezarının bulunduğu yere iki sarhoş gelmiş. Ne yapsın zavallı mezarıcı da buyur etmiş. Adamlar pek azgınmış. Mezarıcıya sert bir tavırla sormuşlar:

— Yahu, demişler. Sen bazen eller üzerinde, pek çok kişinin sevdiği bir ölü gelince yüzünü ekşitiyorsun ama hiç kimsenin bakmadığı, getirmeye bile iğrendiği, Allah'ın fakirlerini görünce de gülümsüyorsun. Bunu biz bir kaç keredir izliyoruz, merak ettik, bize söyle.

Mezarıcı bunun üzerine böyle bir şey olmadığını, olsa da söyleyemeyeceğini belirtmiş. Ama adamlar diretmişler, hatta birisi bıçağını çekerek işi tehdide kadar vardırmış. Mezarıcı bakmış ki baş edemiyor en sonunda:

— Yahu, demiş, Söylemesine söyleyeyim ama bu işin sonu kötüye varır, kabul ediyor musunuz?

Sarhoşlar ne olursa olsun söylemesini belirtmişler. Adamcağız da sorularını en sonunda şöyle cevaplamış:

— Bakın, buraya her gün ölüler gelir. Kimisi eller üzerindedir ve çok sevilen birisidir. Kimisi de getirilmeye bile çekinilen, 4-5 kişinin zor getirdiği birileridir. Fakat pek çoğuna şahit oldum ki, o eller üzerinde getirilenler, dünyada çok sevilenler, hemen toprağa girdikleri geceden feryat-figan etmeye başlıyorlar. Mezarları çıyan, kırkayak, yılan gibi iğrenç hayvanlarla dolu oluyor. Diğer beğenilmeyenlerin mezarlarında ise güller, sümbüller açılıyor. Bu da gösteriyor ki, Allah'ın sevgili kulu olmak öyle dünyadaki sevilip, sayılmakla olmuyor. Kimin sevgili olduğu insanlar tarafından anlaşılıyor.

Zavallı mezarıcı bunları der demez de ruhunu teslim etmiş. Böyle şeyleri söylememesi gerekirmiş bir mezarıcının...

Sarhoşlar da sonradan "eyvah" ama iş işten geçmiş..."

II. "Vaktin birinde, bir ana, bir kız varmış. Bunlar beraber yaşarlarmış. Zira, kız daha evlenmemişmiş. Kız iyi bir kızmış. Ama annesi anasının gözü bir kadınmış. Kızına, daha güzel, daha çekici görünmesi için öğütlerde bulunuyor, bir yerde kızını kötülüğe teşvik ediyormuş. Kızı da ne yapsın, bunları yapmaktan geri kalmıyor, hatta bazen annesinin söylediklerinin öğütlediklerinden fazlasını yapıyormuş. Bir gün bu kız ölmüş..."

Kız, ölümünün ertesi gece, annesiyle birlikte kaldıkları eve gelmiş. Kapıyı çalmış, annesi de açmış. Annesi olacak kadın bir de ne görsün,

kızı değil mi gelen... Neyse yapacak, edecek birşey bulamamış ve kızı korka, sıkıla içeri almış. Kız da iyi iyi içeri girmiş. Annesiyle hoş-beş ettikten sonra yatmışlar. Kadın artık, korkuyu, şaşkınlığı bir tarafa bırakmış, kızı geldiği için sevinmeye bile başlamış. Sabah kalkmışlar. Kız kalkıp kahvaltısını yapıp ettikten sonra annesine:

— Anne, demiş, ben bir iş için geldim buraya, biraz sonra gideceğim, bir daha da zannederim gelemem, beni merak etme, der ve ekler: “Yahu anne, senin şu ağzının içinde bir kabarıklık var, hasta mısın yoksa? Bir bakayım der.

Bunun üzerine de kadın ağzını açarak kızına doğru uzatır. Kız birden kadının avurtlarını tutar ve iki yana doğru ayırır, dilini de çektiği gibi koparır. Daha sonra da:

— Ben ahirette ne çekiyorsam senin bu dilin yüzünden çekiyorum. Çünkü sen o dilinle bana hep kötü şeyler söyledin, benim kötülüğümü hazırladın. Halbuki iyi şeyler öğütleyip, benim de ahlâklı birisi olmama sağlasaydın, cehennem ateşinde yanmaz, senin de o dilini koparmazdım, der ve gider.”

**12.** Anlatacağım olay Tokat'ın Erba ilçesine bağlı Evyapa köyünde geçmiş. Eskiden Evyapa köyünde bir adam varmış. Bu hiçbir şeye inanmayan inançsız bir tipmiş. Ne zaman hoca ezan okumak için minareye çıksa ve ezana başlasa adam “bizim eşek yine anırmaya başladı” yahut “Eşek anırmasına benzeyen bir ses var” cinsinden laflar edermiş.

Bir böyle, iki böyle ve günün birinde bu adam ölür. Tutmuşlar adamı güzelce kefenlemişler ve tabuta koyup gömmek istemişler ama adamın ölüsü bir türlü tabuta sığmıyormuş. Daha doğrusu ceset kefen içerisinde değişikliğe uğramış. Millet meraklanmış, hocanın nezaretiyle kefeni açmışlar, bakmışlar ki bir de ne görsünler? Adamın kafası elleri ve ayakları eşek şekline dönüşmüş.

Bütün halk bu adamın zamanında hocaya eşek deyişini hatırlamış.”

**13.** “Ankara-İstanbul yolunun Bolu yakınlarında, gidişte sol tarafa düşen bir mezar vardır. Söylentiye göre, Ankara-İstanbul yolu karayolları tarafından yapılırken, güzergâh tam bu mezarın üstünden geçecekmiş. Yolu yapan, projeyi çizen mühendisler tarafından bu böyle hesap edilmiş...”

Ama gel gör ki, projeyi çizen mühendisin bir gece rüyasına, tanımadığı bir adam girer. Mühendisi iyice korkutur. Mezarına dokunulmamasını, yolun mezara dokunmadan, birkaç metre sağından geçmesini belirtir. Mühendis sabah kalkınca, gördüklerinin sadece bir rüyadan ibaret olduğunu, dolayısıyla da işine aynen devam etmenin gerektiğine kanaat getirir. Fakat işler aksamıştır. Yine gece olur ve bir evvelkine benzeyen rüya tekrar eder. Sabahleyin de mühendis dayanamaz, olanları anlatır. Kendisi artık kararludur, güzergâhı değiştirmeye... Bu sefer de arkadaşları inanmazlar ve mühendisi kararından vaz geçirirler. Üçüncü gece aynı rüya bi kere birkaç kişiye daha görünür. Sabahleyin yine rüya diyerek inanmayanlar mevcuttur. İşe devam ederler ama greyderler, kepçeler, bırakır taş temizlemeyi, toprağı bile kazamıyorlar, dişlileri kırılı kırılıveriyor. Nihayet bundan sonra akılları başlarına geliyor ve yolu sağ tarafa kaydırıyorlar. Bu olaydan sonra rüya bir kere daha tekrarlanıyor, yalnız bu keresinde rüyadaki adam güler yüzlüymüş. Kararlarının yerinde olduğunu, yoksa başlarının belâdan kurtulamıyacağını ifâde eder..."

14. "Yıllar önce ölmüş olan bir komşumuz (rüyamda) beyaz bir at üstünde kayınpederimin kapısına geldi. Üzerine bindiği at durmadan şahlıyor, yerinde duramıyordu. Ben:

— "Aman Mehmet Ağa bana yaklaşma, attan korkarım" dedim.

Mehmet Ağa, aynı ismi taşıyan kayınpederime şöyle bağıırıyordu:

— "Mehmet Ağa. Mehmet Ağa... Bunca bayram geçti senden bir ses alamadım."

15. "Adamın biri ibadetlerin hiç birini yapmadığı halde karısının ısrarlarına dayanamayarak tek bir gün oruç tutmuş. Birçok kez bozmaya kalkışmasına rağmen karısının zoruyla orucunu bozmamış. Bu adam günün birinde ölmüş. Adamın çok beynamaz olduğunu bilen komşusu, merakını yenemeyip bu adamın mezarını açmış Mezarında adamın bir tek ışıkla oturduğunu görmüş. Sebebini sorduğunda ölünün yanıtı şu olmuş:

— "Dünyada bir tek gün oruç tuttuğum için burada bir tek ışık verdiler."

16. "Seneler önce köyümüzde ve çevre köylerde kıtlık olunca, çevre halkının çoğu Çukurova'ya göç etmek zorunda kalmış. Göç edenlerden bir kadına bir gün-ekmek yaptığı bir sırada- bir fakir

adam gelip bir parça ekmek istemiş. Fakat kadın çocuklarının rızkını adama veremeyeceğini söyleyerek göndermek istemiş. Ancak adam bir parça ekmek için çok ısrar ediyor ve vermezse kadının pişman olacağını söylüyormuş. Bunun üzerine kadın da kenarı yanık küçük bir parça ekmeği adama vermiş. Adam uzaklaşırken, hâlâ kadının pişman olacağını söylüyormuş.

O gece kadın ölmüş. Bir müddet sonra kocası kadını rüyasında görmeye başlamış. Kadın devamlı "Beni kurtarın" diye haykırıyormuş, adam sonunda dayanamayıp mezarı açmaya karar vermiş. Mezar-daki kadın, ağzında, o gün dilenciye verdiği bir parça ekmeği tutuyormuş. Bunu gören adam mezarın başından ayrılmamış ve karısını beklemeğe başlamış. Annesinden de kendisine bir gölgelik yaptırmasını ve yiyecek birşeyler getirmesini istemiş. Annesi istenenleri yapmış. Adam daha önce mezarı açarken kendiliğinden diz kapağına kadar kuma gömüldüğü için mezarın başından ayrılamıyormuş. Annesi ertesi gün oğlunun istediği yiyecekleri getirmek üzere mezara geldiğinde, mezarı da, oğlunu da yerinde bulamamış."

17. "Samsun'da iki kız kardeş varmış. Birisi dinine bağlı, diğeri ise dini pek umursamazmış, faize para verirmiş. Bu kız öldüğü zaman gömülürken ablası para cüzdanını mezara düşürmüş. Bunu fark ettikleri zaman mezarı açmışlar, kızın boynunda alevden bir halka varmış. Kardeş sevgisiyle abla atılıp halkayı almak istemiş, feci şekilde eli yanmış. Elini geri çekmek zorunda kalmış."

18. "Kaynarca civarında bir kadın ölmüş ve gömülmüş. 24 saat sonra aynı mezarlık yolundan bir şahıs geçerken bir ses duymuş ve korkarak köye gelmiş. Mezarlıktan geçerken taze ses duydum demiş. O köyde o kadının öldüğünü bilirmişler. Şahıs ile birlikte giderek mezarı açarlar ve kadını çıkarırlar. Baktıklarında kadının kolları dirsek aşağısı ve ayaklarının diz kapaklarından aşağısı ve sırtı yanık içinde. Ne oldu sana diye sorduklarında "ellerim ile beyimin cebinden para çalardım, sırtımı ona döner yatardım. Bacaklarım da açık gezdiğim için bu azaba uğradım, demiş."

19. "Evli bir kadın doğum esnasında ölüyor ve defnediliyor. Aradan onbeş gün geçtikten sonra mezarlıktan geçen bir çoban mezar-dan sesler işitiyor. Hemen haber veriyor ve mezar açılıyor. Kadın canlı olarak ayağa kalkıyor, ama dinimize göre kocasından başkasının görmesi haram olan edep yerleri ateşte yanmış gibi görülüyor.



Kadına niye böyle olduğunu sorunca açık gezdiğini ve kocasından izinsiz arkasını dönüp yattığını söylüyor. 40 gün yaşadktan sonra tekrar ölüyor.”

20. “Bir kızın annesi ve babası ölmüş. Bir müddet sonra kız anne ve babasını rüyasında görmüş. Annesi ateşler içinde, babası yeşillikler içinde. Yalnız annesi, elinde, hayattayken bir fakire vermiş olduğu bir bez parçasını tutuyormuş ve o bezden dolayı ateşler etki etmiyormuş.

Kız durumu görünce babasından –annesinin etrafındaki ateşlere dökmek için– yanibaşından akıp giden ırmaktan bir su vermesini istemiş fakat babası vermemiş. Kız, zorla bir taş su alıp annesinin ateşine dökmüş. Babası bunu görünce:

“Elin kırılın” demiş. Kız uyanınca kolunda bir ağrı hissetmiş. Ertesi gün gittiği doktorlar kolunun kırılmış olduğunu söylemişler.”

21. “Yakın akrabamızdan genç bir çocuk geçirdiği trafik kazası sonunda öldü. Sağlığında dine, mübarek günlere küfreden, inançsız bir kişiydi. Tabutu camiye götürülürken, çok güçlüklerle karşılaşıldı. Camin’in dış kapısından girerken taşıyanlar çok zor girdiler. Tabut sanki camiye girmemek için inat ediyordu.”

22. “Sağlığında terzilik yapan bir kadın ölüyor. Daha sonra bir komşusuna rüyasında görünüyor ve şöyle diyor ‘Elbise dikerken iplikleri dişimle koparırdım. Seneler sonra, bu iplikleri koparıırken ağızımda kalan minik parçalar karnımda yumak haline geldi. İplikler dikiş diktiğim kişilere ait olduğu için, karnımdaki bu haram iplik yumagından ötürü çok azap görüyorum.”

23. Karşıyaka’da (Gaziantep’in semti) bir gelin varmış. Bu gelin bir gün hasta olmuş, eceli yetmiş ölmüş. Bu öldükten üç gün sonra mezarından bir inilti gelmiş, gidip mezarcılara haber vermişler, demişler: “Şuradaki mezardan bir inilti geliyor”. Gitmiş karakola haber vermişler. Karakoldan gelip mezarı açmışlar ki gelin diri içinde; bunu alıp hastahaneye yatırmışlar. Bakmışlar ki tırnakları sökülmiş, hiç kalmamış tırnağı, dudağını koparmışlar, yüzü gözü simsiyah yanmış, bakılamayacak kadar korkunç bir şekilde olmuş.

Gelen giden başına toplanmış, sormuşlar: “Niye böyle oldun?”. Demiş ki: “Dudağıma boya sürdüm diye koparttılar, tırnağıma oca yaktım diye söktüler, açık gezdim, namahreme göründüm diye saçımı suratımı bu hale getirdiler; “Sana iki ay daha ömür verdik, sen gidip bunu herkese anlatacağın, iki ay sonra yine öleceksin” dediler.”

Bu gelin de önüne gelene: "Aman namahreme görünmeyin, tırnaklarınıza oca yakmayın, dudagınıza boya sürmeyin, tövbe edin, azabı kötü" diyerekten iki ay yaşamış, hastahaneye herkes buna bakmaya gitmiş".

24. "Kaftar küstü ile ilgili olarak nenem Heyran Karı yaylada kızına yani benim anneme anlatmış. O da bana anlattı, dedim bu anlattığın nedir? O da "torunum yaylaya gitmiştik, bir yağmurlu gece ahıra ben gittim, dana ve camış yavrusu (Balak) gelmiş mi, gelmemiş mi diye karanlıkta elimi sürdüm. Baktım balağa benzer bir şey elime geldi. Bunu korkmadan ensesinden tutup sürüyüp dışarı çıkarttım. Baktım gezerken ayaklarından tak tak diye bir ses çıkıyor ayakları da kendi de acayip bir şeye benziyor. Ben anne neneme bu ne oluyor, deyince, "oğul bu hortlaktır çamışın balağını kesmiş toprağa gömmüş 3,5 sene toprakta kalmış toprak altında kala kala bu hali almış bunu kaftar küstü denir". Bu beş-altı kere ahıra böyle girdi, sonra kaybolup gitti."

25. "Tekirdağ köylerinden birinde evli bir kadın eşinin rızası olmadan açık saçık giyimi ile etrafının iyi gözle bakmadığı için kocası ile kimse konuşmaz olmuş. Kadın bir gün ölür ve gömülür. Ancak gömülme esnasında adam bir takım anahtarları mezara düşürür. Eve gelir, kapıyı açmak isteyince anahtarların kaybolduğunu anlayıp İmama gider. Anahtarı karısının defni sırasında düşürdüğünü söyler ve beraberce mezarı açarlar. Mezar açıldığında kadının sağ iken açık olan yerlerini kömür gibi olduğunu görürler."

26. "Adam, annesini gömdükten sonra eve geliyor ve cüzdanının olmadığını fark ediyor. Mezarlıkta düşürdüğünü tahmin ediyor. Cüzdanı bulmak amacıyla görevlilerden izin aldıktan sonra mezarı açıyor, fakat mezardan alevlerin savrulduğunu hayretle görüyor. Cüzdanı alamadan tekrar mezarı kapatıyor."

27. "Almanya'da karı koca olarak çalışan bir aile, hanımı hamile olduğundan doğumun Türkiye'de olmasını isterler. Kadın hiç ibadet etmiyor ve açık elbiseler giyiyormuş. Olay bir buçuk yıl önce olmuştur.

Kayseri'nin bir köyüne gelen bu ailenin hanımı doğum sırasında ölür. Cenaze gece kaldırılır, aradan iki üç hafta geçer. Adam Almanya'ya geri döneceği sırada pasaportunu bulamaz. Neden sonra pasaportu cenaze gömülürken gömleğinin ön cebinde olduğu ve pasaportun mezara kaymış olabileceği ihtimali üzerine durur. Gerekli yerlere baş-

vurur mezarı açtırır. Görülen şey kadının canlı oluşu ve çocuğunun da sağ olarak kucağında bulunduğuudur. Sadece kadının kolları ve bacakları simsiyah yanmış. Kadın mezarları açanlara 'beni buradan alın' der ve fakat kendisinin bir süre için yaşayacağını, gene öleceğini söyler. Bu olayı Kayseri bölgesinde herkes bilir. Bana Almanya'da iken işçilerimiz anlatmışlardır."

28. "Bir karı-koca Almanya'dan izinle Denizli'ye geliyorlar. Kadın o sırada ölüyor ve kadını gömüyorlar. Aradan 7-8 gün geçtikten sonra adam Almanya'ya geri dönmek için İstanbul'a gidiyor. Tam uçağa binecekken pasaportunun yok olduğunu anlıyor. Düşünüyor düşünüyor herhalde pasaportu mezarlıkta düşürdüm diyor. Denizli'ye tekrar dönüyor ve Denizli Müftülüğünden izin alarak karısının mezarını açtırıyor. Mezar açılınca bir bakıyorlar ki kadının açık yerleri yanık gibi simsiyah olmuş. Daha önce kadının Almanya'da başkalarıyla yatıp kalktığı, kocasını aldattığı, günahkâr olduğu için vücudunun açık yerlerinin yanık gibi siyah olduğu söyleniyor. Adam pasaportunu ararken kadın aniden kalkıyor. Oradakiler şaşırıp korkuyorlar ve kadını hemen hastaneye kaldırıyorlar. Daha sonra kadın iyileşiyor ve etrafındakilere "beni dünyaya 6 ay için geri gönderdiler, dünya nimetlerinin hepimize yeteceğini, Allah'a karşı gelip aksilik yapmamamızı söylediler. Bunları bütün dünyaya anlatmamı istediler" diyor. Bu olaydan sonra kadın Almanya'ya kocası ile tekrar dönüyor. Almanya'da kadını herkes görmeye gidiyor. Hatta bunu bana anlatan arkadaşımın karısı da kadını görmüş. Aradan 6 ay geçmesine rağmen kadının ölüp ölmediğini bilmiyorum. Arkadaşım Almanya'dan gelince soracağım."

29. "Almanya'dan cenazesi gelen bir kadın gömülürken kocası farkında olmadan cebinden pasaportunu düşürüyor, sonra mezar kapatılıyor. Adam eve geliyor bir süre sonra farkında varıyor, pasaportunu arıyor bulamıyor. Onu olsa olsa mezarda düşürmüşümdür diyerek yanına birkaç kişi alarak mezarı açmaya gidiyor. Mezarı açıyor ki karısının kefeni baştan ayağa kadar soyulmuş, her tarafı da yanmış vaziyette. Adam düşürdüğü pasaportunu alıyor ve oradan ayrılıyor, hocanın yanına gelip gördüklerini anlatıyor. Hoca da onun Almanya'daki durumunu soruyor, adam karısının çok açık gezdiğini, eğlenceyi çok sevdiğini söylüyor. Hoca onun günahlarının cezasını çektiğini, artık kulların elinden hiçbir şey gelmeyeceğini söylüyor."

30. "Almanya'da işçi olan bir adam babasının cenaze merasimi için Eskişehir'e gelip babasını defnediyor. Ertesi gün Almanya'ya

dönme hazırlıklarını yaparken pasaportunun cebinde olmadığını görüyor. Önce çalmış olabileceğini düşünüyor. Daha sonra mezara düşmüş olabileceği ihtimali kuvvet kazanıyor. Müftülüğe gidip durumu izah ediyor ve mezarın açılmasını istiyor. Mezar açıldığında gerçekten pasaportun orada olduğu görülüyor. Bu arada babasının kefeninin simsiyah yanık ve ellerinin de göğsünde birleşmiş vaziyette olduğu da görülüyor.”

31. “Almanya’da çalışan, memleketi Erzincan’a izinli olarak gelen birisinin annesi vefat etmiş. Cenaze için gerekli olan dini vazifeler yerine getirildikten sonra mezara götürülmek için yola çıkmış, mezarda hoca gerekli olan dini telkini verdikten sonra ölü oğlu tarafından mezara yerleştirilmiş. (Ölünün yakınları gömme sırasında hazır bulunursa ölüyü yatırma işlemini bunlar yapar, yoksa komşuları veya başkaları tarafından bu işlem yerine getirilir.) Mezardaki işler tamamlanmış ve eve gelmişler. Aradan bir müddet geçtikten sonra Almanya’dan izinli olarak gelen kişi annesini kaybetmenin üzüntüsü içinde tekrar dönme hazırlığı yaparken kimlik kartının ve dönüş için gerekli olan belgenin kaybolmuş olduğunu görmüş. Daha sonraları bunları annesini mezara koyarak düşürmüş olabileceğini düşünerek bir caminin imamı ile mezarı açmışlar. Mezarda annesinin cesedinin önce yatırmış olduğu tarafın tam tersine dönmüş olduğunu görmüşler, bunun üzerine cami imamı cesedi doğru tarafa çevirerek mezarı kapatmışlar.”

32. “Bir gün 20-25 yaşlarında bir adamın, 16-18 yaşlarındaki erkek kardeşi ölmüş. Fakat ölen öyle birisiymiş ki, yalan-dolan, sahtekârlık, kumarbazlık, hırsızlık oğlunda tamammış. Ağabeyisi olan adam da, bunları bildiği halde inanmaz, kardeşine iyi birisi gözüyle bakarmış. Nihayet oğlanı defnetmişler. Ölüyü defnederlerken, ağabeyin cebinde bir cüzdan varmış. Definden dönüp aradan birkaç saat geçtikten sonra, para lâzım olmuş, oğlan cebine davranmış. Bakıyor ki para olmadığı gibi cüzdan da yok...

Oğlan günlerce cüzdanını nerede düşürdüğünü düşünmüş de, düşünmüş. Ama bir türlü mezarlıkta düşürmek gibi bir ihtimal dahi aklına gelmemiş. Sonradan bir gün, bir yerde otururken, kardeşi hakkında konuşulanları duymuş. Duydukları hiç de iyi şeyler değilmiş, ama aklına cüzdanını kardeşinin mezarına düşürebileceği gelmiş...

Müftüye durumu anlatmış. Mezarın açılıp açılmayacağını sormuş Müftü de, parayı almak için açabileceğini söylemiş ve mezar açılmış. Oğlan mezar açıldığında bir de bakmış ki, kardeşinin boynunda kıp-

kırmızı, yanan demirden bir halka, elinde düşürdüğünü sandığı cüzdan. Meğer cüzdanı da kardeşi aşırırmış. Mezarı açmaları ile kapamaları bir olmuş, bu durum üzerine.”

33. “Yurt dışında işçi olarak çalışan bir işçinin yakın akrabalarından birisi ölmüş. Hemen yurda gelmiş. Cenaze defnedilirken yetişmiş. Telaşla mezarlıkta cenaze gömülürken pasaportunu düşürmüş, o anda farkına varmamış. Aradan 2 gün geçtikten sonra bakmış ki pasaport yok. Sağa sola sormuş soruşturmuş. Pasaportunu bulan, gören olmamış sonra mezarlıkta düşürdüğü aklına gelmiş. Hemen mezarlığa gitmiş, akrabasının mezarını açmış. Korkusundan küçük dilini yutacakmış neredeyse: 2 tane yılan ölüyü çeşitli yerlerinden emiyormuş. Bu durumu gören işçi hemen hocaya koşmuş. Durumu anlatmış ve hocayla birlikte tekrar mezarın başına gelmişler. Hoca bir iki dua okumuş ve üflemiş yılanlar o anda kaybolmuş.”

34. “Burdur’un Yenice mahallesinde bakkal ölüyor. Cenazesini kaldırıyorlar. Mezar bekçisi sabah namazına kalktığı zaman bir gün önce ölen bakkalın kolunun dışarıda olduğunu görüyor ve elinde bir taş var. Gidip haber veriyor, ailesi ve mahalleli gelip o durumu görüyorlar ve yeniden gömüyorlar. Bu böylece her gece devam ediyor. Hatta birinde bir kolu dışarda kalan eli yemek istiyö. Ailesi bunu bi hocaya gidip söylüyölla, o da sattığı şeyleri eksik tartığından ve tuttuğu taş kadar her tartığında hırsızlık yaptığını söylüyö. O kolunu kesip yanına bırakıyölla ve yeniden gömüyölla.”

35. “Bizim köylülerden Süleyman ağa sınır sökmeye çok meraklıydı. Hep sınırdaki otları biçirdi. Kavgacı bir adamdı, köylüler ona pek uymazlarmış. Bu bir gün ölmüş. Kardeşi Ali’nin rüyasına girmiş. Ali bakmış ki kardeşi berberde tıraş oluyor amma berber bunun saçını eliyle yolarmış, sakalını çekermiş. Ali berbere kızmış, ne biçim tıraş ediyorsun, diye berber de ona ‘bu sağhında çok sırım otlarını yoldu, ben de onun saçını, sakalını yoluyorum demiş.’

## J. HUZURSUZ ÖLÜNÜN SÜKÛNA KAVUŞMASI

1. “Benim bir anneannem vardı. Anneannem herşeyi kilite vururdu. Bir şey olunca en büyük torun ben olduğum için suçu bende bulur ve döverdi. Bu yüzdendir ki anneannemi hiç sevmezdim. Yaşım 11 idi, bir gün beni yine böyle bir sudan sebep için dövdü. Ben de bed-

dua ettim. “İnşallah ölmeden önce benden bir bardak su istersin” dedim. Aradan 6 yıl geçti. Anneannem hastalandı ve benim elimden bir bardak su içtikten sonra öldü. Aradan dört yıl geçti, evlendim. Anneanneme hakkımı da helal etmemiştim. Bir gün rüyama girdi. Bir sabun köpüğü dolu havuzda boğazına kadar batmış yardım istiyordu benden, etmedim. Bir daha rüyama girdi; bu sefer de bataklıkta boğulmak üzereydi, yalvarıyordu; “kurtar beni” diye... Sonra hakkımı helâl ettim de bir daha görünmedi.”

2. Çok eski bir zamanda mübarek bir zat yolculuğa çıkmış. Gideceği şehrin kapıları akşam ezanıyla birlikte kapandığından o gece dışarıda bir kabristanda yatmak zorunda kalmış. Günlerden de cuma imiş. Gece şöyle bir rüya görmüş. Kabristanda yatan tüm ölüler kalkmışlar daireler halinde oturmuşlar, onlara gökten tabaklar içinde yiyecekler ve bohçalar içinde yeni elbiseler inmiş. Herkes yemekleri yemiş, elbiseleri giymiş fakat içlerinden birisine ne yiyecek ne de giysi verilmiş. O sadece diğerlerini seyredip yutkunuyordu. Ben onun yanına gidip sen niçin onlara katılmıyorsun diye sorunca; bana hitaben ‘ey aziz şeyh, gördüklerinin hepsinin aileleri var ve onlara dua ediyorlar, benim ise sadece annem sağ, o da babam ölünce bir başkası ile evlendi ve bana dua etmez, benim için hayır yapmaz oldu’ dedi. Daha sonra bana annesinin adresini verdi ve onun bir elbisesinin içinde bir miktar saklı parası olduğunu, o para ile kendisi için dua okutulmasını ve hayırlar yapılmasını istedi. Ben de ona söz verdim.

Sabah olunca şeyh hazretleri şehre geldi ve sanki eli ile koymuş gibi evi buldu. İçeriye girip kadına durumu anlattı, fakat kadın ona inanmadı. Bunun üzerine şeyh paranın saklı olduğu yeri de kadına söyledi, bunu duyan kadın inandı ve ağlamaya başladı, şeyh paraları verdi ve bu işi onun üstlenmesini istedi. Bunu memnuniyetle kabul eden şeyh o para ile ölünün hayrına bir çok iş yaptı. İşlerini de bitirip şeyh dönerken tekrar aynı kabristanda geceledi. Yine bir cuma gecesi idi ve geçen haftaki gibi tüm ölüler kalkıp yemek yediler ve aralarında o da vardı. Yanıma gelerek bana ‘Allah senden razı olsun’, dedi”.

3. “Adamın birisi ölüp öbür dünyaya gelince işlediği suçların cezasını çekmek için cehennemde girmiş. Cehennemde de arkasından dua okunanlar ve süresini tamamlayanlar buradan çıkıp başka yerlere götürülüyorlarmış, azaptan kurtuluyorlarmış.

Bu adam uzun süre cehennemde kalmış; bir gün bunu da oradan çıkarmışlar. Adam meleklerle merak edip sormuş, benim arkamdan

okuyacak doğru dürüst kimsem yok ki! Nasıl oldu da beni çıkarıyorsunuz? Melekler ona bir torunu olduğunu ve onun küçücük yaşına rağmen besmele çekmesinin kendisini bu cehennemden kurtardığını söylemişler.

4. "Bir evin alt kısmında ahır varmış. Ahırdaki hayvanların pislikleri ön taraftaki bahçeye atılıyormuş. Bahçenin içinde de bir mezar varmış, bunu ev sahibi bilmiyormuş. Bir gece ev sahibi rüyasında şöyle bir şey görür. Bahçesinde bir kadın hasıl olur. Bu kadın "Ben mezarımda rahat değilim, benim üzerime pislik atıyorsunuz" der. Daha sonra gerçekten ahırdan hayvan pisliği attığında bahçedeki o yerden çeşitli sesler geldiğini duyar. Bu bir kere değil, iki kere değil, devamlı aynı şekilde oluyormuş. Ev sahibi daha fazla dayanamayıp bir gün bahçedeki o yeri kazar. Hakikaten orada bir ceset olduğunu görür. Tabii ceset çürümüştür. Ancak cesedin kadın olduğunu ev sahibi anlar. Çünkü kemiklerle beraber uzun kadın saçları da vardır. Rüyasında da kadın kendisini ikaz ettiği için, bu cesedin o kadın olduğuna kani olur. Hemen cesedi oradan çıkarır, gider bir mezarlığa gömer. Ondan sonra rüyasında o kadını görmekten ve bahçesinde çeşitli sesler duymaktan kurtulur."

5. "İssız bir yerde zengin bir adamla onun kızı yaşıyormuş. Bu adam şehirden uzakta, güzel bir evde sadece kızıyla birlikte oturuyormuş. Ara sıra şehire inermiş. Şehirden her geldiğinde 2-3 şişe rakı almış. Bir de kötü yola düşmüş kadınlar varsa onları getirirmiş. Tabii bütün şehir halkı da bu adamı kötü içkici, kadına düşkün birisi olarak tanımış. Kimse bu adamla konuşmazmış. Belki ondan, belki de başka şeyden adam da kimseyle konuşmaz, herkesten ayrı olarak yaşamış. Böylece yıllar geçmiş. Adam bir gün ölmüş. Cenazesini defnetmek için kimse gelmemiş. Bir kız yalnız başına ne yapsın? Fakat kimsenin gelmesine gerek kalmamış. Ölü Allah tarafından yıkanmış. Tabuta yerleştirilmiş. Tabut mezarlığa kadar havada uçarak gitmiş. Bunu gören şehir halkı afallamış. Böyle içkici, kadına düşkün bir herifin tabutu nasıl havada uçar demişler. İşin aslını öğrenmek için hiç gitmedikleri adamın evine gitmek zorunda kalmışlar. İstemeye istemeye kızına sormuşlar. Senin baban böyle böyle birisiydi. Nasıl olur da tabutu havada uçar böyle bir adamın, demişler. Kızı, siz babamı kötü tanıdınız. Ashnda babam hiç de bildiğiniz gibi değildir. Aldığı içkileri içmek için değil, bir kaç müslümanı içki içmekten kurtarırım düşüncesiyle alıyordu. Hiç bir zaman içki içtiğini görmedim babamın demiş. Getirdiği kadınlarla düşüp, kalkmıyordu. Onları kötü yoldan kurtarmak

için buraya getiriyordu. Getirdiği bütün kadınlara iyi bir hayat yaşamaları için öğütlerde bulunuyor, ellerine uzun süre yetecek kadar para verip geri gönderiyordu demiş. Bütün bunları bilmeyen halk ancak o zaman tabutun neden havada uçtuğunu anlamışlar. Böyle bir adamın hakkında yanlış düşündükleri için üzülmuşler.”

6. “Geçenlerde Ankara’da bir kız ölmüş. Kız, çok açık-saçık giyinen, oğlanlarla fink atan bir kızmış. Günahkârın biriymiş kısacası. Allah’ı, Peygamber’i tanımayan cinsindenmiş...”

Ölümünden 40 gün sonra kız gelmiş. Kızın durumu görülecek gibi değilmiş. Kısa kısa giydiği zaman vücudunun görünen yerleri simsiyahmış. Allah kimbilir nasıl yaktı ki görenler anlata anlata bitiremiyorlar. Kız öyle yanık yerleriyle evlerinin balkonunda bile oturmuş, etmiş. Hatta, kendisine neden böyle olduğunu soranlarla konuşmuş bile...

Tanrı’nın en çok istemediği şeylerden birisinin de açık-saçık gezmek olduğunu, hele evli felân olmadan oğlanlarla ilişkilerinde bulunmak olduğunu söylemiş. Hep ağlıyor, inliyormuş ama ne fayda... Bir kere bu yalancı dünya da Allah korkusu olmadan yaşamış, orada da cefasını çekmiş, belki de daha çekeceği de var...

Bir süre sonra kızı görememişler. Demek ki artık yerine gitti. Bunu görenler, hep birbirlerine anlatmışlar, yalan mı essah mı bilemem ama, olanlar taa Merzifon’a kadar ulaştı.”

7. “Bir zamanlar ana oğul gelin bir arada yaşarlarmış. Kaynana hayatta hiç bir sevabı olmayan katı bir kadın, gelin mazbut, kaynananın dırdırını sabırlı, olgun bir şekilde dinliyor, katlanıyor. Neyse zaman geliyor, ana ölüyor ve gömülüyor. Bu arada evde köpek besliyorlarmış. Her akşam köpeklere yiyecek bir şeyler veriyorlarmış.

Kaynana öldükten sonra köpeklerde bir zayıflama başlıyor, bir deri bir kemik kalıyor’ar. Tabii komşular nasıl böyle oluyor, hiç bakmıyorsunuz, hayvanlar kurudu diye söyleniyorlar. Oğlan şüpheleniyor, köpeklerin yiyeceklerini götürüyor ve bir kenarda bekliyor ki, bir de ne görsün? Bir köpek geliyor, vücudu iri bu köpeğin, ama başı anası ve kadın geliyor köpeklere verilen yemeği yiyor. Bu arada çocuk dayanmıyor. Aman ana ne bu halin falan. Anası oğlum durumun kötü, benim bu halden kurtulmam için yedi kapı var, onlar da gelinin elinde, onun rızası lâzım diyor ve oğlan doğru karısının yanına gidiyor, hanım anamı gördüm böyle böyle, senin rızanı istiyor diyor.



Gelin bu kadar çektiği yeter, Allah'ım affetsin diyor ve bir daha anası da hiç gözükmüyor.”

8. “Polatlı'nın Beyceğiz köyünde yaşlı bir kişi vasiyetinde, bütün mallarının bir hayır kurumuna bağışlanmasını ister. Bir süre sonra hastalanır ve vefat eder. Ölümünden sonra malları isteğine uygun olarak bağışlanır. Dört-beş sene sonra bu hayır kurumu, hayır sahibinin mezarını yaptırma kararı alır. Mezar açıldığında ölünün kefeninin bembeyaz kaldığı, cesette en ufak bir çürüme dahi olmadığı görülür. İlk gün gömülmüşcesine sağlamdır”.

9. “Ağır hasta bir adam ölüm vakti yaklaştığında yanındaki oğullarına, borçlu olduğunu, öbür dünyaya böyle bir yükte gitmek istemediğini söyler. Ancak borçlu olduğu şahsın adını söyleyemeden ölür. Ölümünden epey sonra oğlu babasını rüyasında görür. Babası: “Oğlum, benim falanca kişiye şu kadar para borcum var. Siz benim borcumu ödeyin. Benim için bir de “hakkımı helal ettim” desin. Çünkü ben burda çok rahatsız oluyorum” der. Oğulları hemen ertesi gün babalarının söylediği kişiye giderler. O da borcu doğrular. Oğullar babalarının borcunu öderler. Alacaklıyla oğullar daha sonra babalarının mezarına giderler. Alacaklı mezarın başında parayı aldığı ve hakkını da helal ettiğini söyler, dönerler. Ertesi gece oğul babasını gene rüyasında görür. Bu sefer babası, huzura erdiğini, kendisinin de babalık hakkını onlara helal ettiğini söyler”.

10. “Baba kız bir evde yalnız yaşıyorlarmış. Babanın tek isteği kızının mürüvvetini görmekmiş. Kızı evlensin, torunları olsun onları sevsin. Bir zaman sonra bir kaza sonucu ağır bir şekilde yaralanmış. İşçileri onu eve getirmişler. Kızı baş ucunda babasının iyileşmesi için dua ediyormuş. Baba kızına kızım öleceğim bunun için de huzursuzum. Seni gelinliğin ile göremeyeceğim. Beni huzura kavuşturmak istiyorsan evlendiğin gün damadım ile birlikte gelinliğin ile beni ziyaret et demiş ve ölmüş. Genç kız bir kaç sene sonra evlenerek babasının isteğini yerine getirmiş.”

11. “Ali efendi Avanos'un sayılı kişilerinden biriydi. Çevresinde yaptığı iyiliklerle tanınıyordu. Bir gün yaşlı adam ölüverdi. Öldüğü günden başlayarak her gün birinin rüyasına girip hangi işi yapacağını, hangi işi yapmayacağını söylemeye başlamış. Böylece aradan 18 yıl geçmiş. 18 yıl sonra öldüğü gün oğlunun rüyasına girmiş ve ben burada rahat değilim beni çıkarın demiş. Oğlu ertesi gün gerekli yerlere baş-

vurmuş ve mezarı açtırmış. Bir de bakmışlar ki 18 yıl sonra yaşlı adam gömüldüğü günkü gibi duruyor. Yaşlı adamı alıp tabutu ile başka yere gömmüşler.”

12. “Bir aile varmış. Bu ailenin 2 kızı varmış. Bu kızlardan bir tanesi günün birinde ölmüş.

Aradan bir zaman geçmiş. Bir gün gece yarısı ölen genç kızın evinin kapısı çalınmış. Kapıyı anne açmış. Bir de bakmış kapıda kefen içinde (ancak kefenin bazı yerleri yırtılmış) üzerinden yanık et ve yağ kokuları gelen kendi kızı duruyor. Kadın öylece donup kalmış. Kız da uzanıp annesinin ağzını yırtmış. Bunlardan sonra da kadın kafayı üşütmüş.

Karısının kapıda ne yaptığını merak eden adam kapıya gitmiş. Ölmüş kızını öylece karşısında gören adam kalpten ölmüş.

Kız doğrudan kendi odasına çıkmış. Sabah olmuş. Evden kimsenin çıkmadığını gören komşular hemen eve koşmuşlar. Odaları aramışlar. Ölen kızın odası kilitliymiş. Zorlamışlar zorlamışlar sonunda kapı açılmış. İçeriye görünce herkes geri kaçmış. Daha sonra gelenler kızın şöyle dediğini duymuşlar: “Eğer aranızda gerçek kapalı kimse varsa, gelsin konuşalım.”

Kalabalık içinde gerçekten kapalı giyinen ve cesaretli bir kadın odaya girmiş. Kız ona şöyle demiş: “Annem ve babam benim açık giymeme hiç ses çıkarmazlardı. Onun için mezarımda çok huzursuzdum. Böylece geri döndüm. Ne olur siz açık giyinmeyin, yoksa benden beter olursunuz.”

Ayrıca kız eğer 40 gün içinde giderse günahlarının affolacağını da söylemiş.

Böylece aradan geçen 40. günde kız mezarına dönmüş.”

13. “Bir kişinin bile, mezarda dua okumasından ölümlere rahatlık geleceğine inanan Ramazan Evin, bu inancını kuvvetlendiren şu olayı anlattı:

Yolu mezarlık önünden geçen bir adam, her geçişinde mezara da uğrayarak, ölümlere dua okur, görevini yerine getirmiş. O mezarda da, cehennemde kırk sene yanacak kadar günah işlemiş bir adamın ölüsü yatıyormuş. Bir gün olmuş ki, bu günahkâr adam mezarından çıkıp gelmiş. “Sen nasıl oldu da mezardan çıktın” diye sual ettiklerinde, O da: “Bir ağzı dualı mümin kul, mezardan geçerken bizlere dua bağışladı, bana da şu kadirlik bir şey düştü, onun ettiği dua beni kırk sene yanmaktan kurtardı” diye yanıtlamış.”

14. "Savaşların neden olduğu kıtlık günlerinde, arkadaşının yitirdiği bir altını bulan adam, arkadaşına bildirmeden altını harcamış. Olayın üzerinden epey zaman geçmiş. Bu günden altı-yedi sene önceleri çalışmak için gittiği Mekke'de de ölmüş. Bu yüzden mevtası (ölüsü) da orda bulunuyormuş. Altını harcanan adamsa, arkadaşından iki sene sonra ölmüş. Akçakışla köyünden gelip Mekke'de çalışan bir işçi de altını harcayan adamı rüyasında görmüş. Adam, arkadaşının kendisinden altınını istediğini, bu yüzden huzursuz olduğunu, altının karşılığının ailesi tarafından ödenmesini istemiş. İşçi de bu dileği köylülerine iletmiş. Ölünün ailesi de altının karşılığını hocadan sorup, öğrenerek sadaka ve fitre olarak hemen ödemişler."

15. "Kaynımı dağda ölü bulmuşlardı. Kalbinin üstünde bir kurşun yarası varmış. Dağdan alıp köye getirdiler, yıkadık, defnettik. Birkaç güne kalmadan jandarmalar geldi. Eltimin kardeşini katil budur diye alıp gittiler. Meğer öte köyden aynı kızı isterlermiş. Gerçi biz de daha evvel böyle birşeyi duymuştuk ama akrabadır, anlaşılır derdik. Hiç bilemedik araya ölüm sokulacağını. Kaynımın defn'inden sonra ilk gördüğüm rüyada kaynım evin içindeydi ve yarası da habire kanayıp durmaktaydı. Aynı rüyayı tekrar tekrar görmeye başladım. Bu sefer de der ki; Beni vuran Bekir'dir. Hemen gidip hocaya rüyamı anlattım. Hoca hayırlara verip, kalktı. Köyü dolanmış, muhtara söylemiş. Bizim köylü bir olup düşündü taşındı, Bekir'e gitti. Bekir de akrabadan olup, birkaç gündür evden çıkmamakta, hasta denilmekte. Ben de artık rüyamda kaynımı görüyordum, hep çayır çimen görüyorum. Muhtarın da zoruyla Bekir'e söyletmişler. Tabancayla oynarken kazara vurmuş. Muhtar Bekir'i alıp jandarmaya teslim etti. Kaynımı o gece son defa gördüm. Yatağında yatıyordu ve yarası filan da yok olmuştu."

16. "Akhisar Karasonya köyünde yaşlı, zalim bir adam ölmüştür. Karısı adamı hergün rüyasında çeşitli mahluklar onu parçalarken görmektedir. Bir gün rüyasında kocasına niye bu halde olduğunu sorar. Kocası da çok kötülük yaptığını o yüzden azap çektiğini söyler. Kadın bu halden nasıl kurtulacağını sorar, adam da karısına zarar verdiği kişileri anlatarak onlara yardımcı olmasını, kendini affetmelerini söyler. Kadın teker teker kocasının zarar verdiği kişilere giderek onlardan kocasını affetmelerini onlar için ne isterlerse yapacağını söyler. Kocası affedilince acıları azalmakta, onu parçalayan mahluklar azalmaktadır.

Nihayet en sonunda zarar verdiği kişi de onu affedince kadın kocasını bir melek kadar saf ve temiz olarak görür."

17. "Toprağının az olmasından şikayetçi olan adam kendisini geçindirecek kadar toprağı olursa "dede" ye kurban kesmek için adakta bulunur. Aradan zaman geçer, akrabalarından bir yaşlının ölümüyle adama istediğinden daha çok toprak kalır. Topraklar ekilip, biçilir, fakat "dede" ye vaad edilen 'adak'ın yerine getirilmesi unutulur.

Bir zaman gelir adak sahibi ölür. Topraklar oğullarına kalır. Bir gün en büyük oğul rüyasında babasına söz verdiği adağı yerine getirmediği için cezalandırıldığını, ateşler içinde yandığını görür. Babası ateşler içinde oğluna adağını yerine getirmesini söyler. Aynı rüya günlerce sürer gider. Baba her gün ateşin içinde biraz daha erimekte ve oğluna adağını yerine getirmesini, yoksa kıyamete değin böyle yacağını söylemektedir.

Büyük oğul bir gün "dede"ye gider ve babasının adağı olan kurbanı keser. O gece babası gül bahçeleri içerisinde oğluna görünür ve kendisine yanmakta onu kurtardığı için teşekkür eder ve kendisinin adağı olursa yerine hemen getirmesini tavsiye eder.

Adı geçen dede Akhisar'ın Şeyh İsa mahallesindeki Şeyhisa Camisindedir. Türbe be cami hâlâ durmaktadır."

18. Hayatta olan bir şahıs başka bir şahsa borçlu olarak ölüyor. Bunun oğlunun ve kardeşinin rüyasına devamlı bir adam giriyor ve borçlu olduğu kişi için oğluna ve kardeşine, bu adam beni devamlı rahatsız ediyor borcu vermem için sıkıştırıyor. Bu borcumu gidip o adamın ailesine verin beni rahat bıraksın, diyor. Borçlu olan ölünün sahipleri parayı tedarik edip götürüp alacaklı ölünün sahiplerine veriyorlar tekrar borçlu ölü oğlunun ve kardeşinin rüyasına girip, sizden Allah razı olsun beni rahatlattınız; diyor."

19. "Bir kişi mezarlıktan geçerken bir kabirin ateşler içinde olduğunu görüyor. Onun yanından geçerken dualar okuyor. Dönüşte ateşlerin yerinde güllerin bulunduğunu görüyor. Hz. Muhammed'e gidip durumu anlatıyor. Ondan şu cevabı alıyor:

— O ateş bütün kabirlere dağılacak, o adamın günahkâr oluşu diğerlerini de yakacaktı. Senin duaların hepsini yanmaktan kurtardı."

20. "İskenderun'da şeker imalatçılığı yapan ihtiyar bir adam oğlunu görmek için gittiği İstanbul'dan dönerken Adana'da otobüs içinde aniden vefat ediyor. Ölmeden önce çok küfürbaz ve merhametsiz

olan bu şahıs için oğulları defnedileceği gün 7 tane hoca tutarak baş ucunda Kuran okutmuşlar. Defni takip eden 7 gün boyunca da fakirler için yemek yapıp akşamları mevlüt okutmuşlar. Bu arada yaşarken vasiyeti icabı camiye halı ile süpürge almışlar. Oğulları çok zengin olduklarından İskenderun'a bağlı Akarca köyüne babaları adına bir çeşme yaptırarak babalarının huzura kavuşması için çaba harcamışlar."

21. "Eskişehir'in Kireçli köyünde aile yeni doğan kız çocuklarını çok ağladığı ve huzursuz olduğu için bir hoca'ya baktırmağa götürür. Hoca çocuğun 18 yaşına gelince kötü yola düşeceğini ve bu nedenle kötü kaderine ağladığını söyler. Aile çocuklarının bu duruma düşmesini önlemek için 18 yaşına değin herkesten uzakta yapayalnız büyütür. Fakat 18 yaşına gelen kız yaşına girdiği gün ölür. Gerekli hazırlıklar yapılır. Kız defnedilmek üzere mezarlığa götürülür, ama mezara giren kız ayağa kalkıp dikilmektedir. Bunun üzerine hoca çağrılır. Kızın 18 yaşında kötü yola düşeceğini söyleyen hoca, kızın kaderine engel olduğunu, kızı yatırıp üzerinden 10 bekâr erkeğin ikişer defa atlamasını söyler. Sonra kız mezara yatırılır ve defnedilir."

22. "Kızımın ölümünden hemen sonraydı, bana rüyamda göründü. 'Anne Ümmet'leri arkamızdan lâf ettirme, onların semaverini verive, bana burada azap ediyorlar, dedi. Ümmet'ler dediği kocasının sülalesiydi. Semaver de o taraftan düğünde hediye edilmişti. Hemen semaveri onlara gönderdim. Sonradan anlaşıldı ki, kayınvalidesi 'bizim yaptığımız hediyeyi geri vermediler' diye söz etmiş. Daha sonra kızımı yine gördüm. Bu kez rahattı".

23. "Büyük bir portakal bahçesi giriyor rüyasına. İçinden bir sucu çıkıyor. Bu sucu da komşusunun genç yaşta ölen oğlu. Ona portakal veriyor. Yemek için kesiyor. İçinden damgalı mühürlü, 14 senet çıkıyor.

— Ali, bunlar nedir oğlum? diyor.

— Anneme söyleyin, bu borç senetlerinin yedi tanesini ödedim, yedisini ödeyemedim. Onları da annem ödesin, diyor."

24. "Birbirini çok seven iki kız arkadaş varmış. Bunlar birbirlerine daha yakın, içtikleri su ayrı gitmeyen iki arkadaşmış. Bir tanesi, bir gün arkadaşının iğnesini habersiz almış. İğne arkadaşına babannesinden yadigar kalmış. Ve üzeri küçük küçük pırlantalarla süslüymüş. Bu yüzden kızcağız iğneye çok değer vermiş. Tesadüf bu ya, iğneyi

alan arkadaşı, iğneyi aldığı haber vermeden ölmüş. Bu yüzden iğrenin sahibi olan kız, iğnesi çalındı zannederek, alana durmadan lanetler okumuş. (Öbür dünyada rahat huzur yüzü görmesin, iğnem geri gelene kadar cehennem ateşinde kavrulsun) der dururmuş.

Bir Pazar günü, arkadaşının mezarını ziyarete gitmiş. Mezarın başına geldiğinde, mezardan dumanlar çıktığını görmüş. Ama hava sıcak olduğundan, nedenini sığağa bağlamış. Akşam, uyuduktan sonra rüyasında bu seferde arkadaşını alevler içinde kavrulurken görmüş. Üç gece üst üste aynı rüyayı görmüş. Dördüncü gece rüyasında arkadaş; (Senin iğneni ben almıştım. Sana haber veremedim, senin iğnen şimdi annemde duruyor. Git onu iste, ben de bu azaplardan kurtulayım) demiş.

Kızcağız hemen ertesi günü, arkadaşının annesine gitmiş. Ve iğnesini geri almış. O günden sonra sadece bir kere, rüyasında arkadaşını mutlu bir şekilde görmüş. Bir daha da onu rüyasında görmemiş.”

25. “Babamın ölümünden iki ay sonra, ona hayır yapmak amacıyla; toprak ve dar olan bağ yolunu genişletip, düzeltirdim. Gelip geçenlerin bol bol hayır duada bulunduğunu kendim de duydum. Dualar ruhuna varmış olacak ki rüyamda babamı gördüm. Bahçedeki güllerin arasına oturmuş, yün eğirip, gülümsüyordu.”

26. “Konya’da, birkaç gün önce ölen bir kadının mezarından ses gelince kocasıyla birlikte birkaç kişi mezarı açmağa gitmişler. Mezardaki kadın kocasının kendisine giyecek getirmesini, diğerlerinin uzakta durmalarını söylemiş. İsteğini yapıp kadını mezardan çıkarmışlar. Kadın ellerini devamlı sakıyor, hiç kimseye göstermiyormuş. Sebebini sorduklarında, düğünlerde çok oynadığı için mezarda tırnaklarının söküldüğünü, açık gezdiği için de kefeninin alındığını söylemiş.”

27. “Adamın biri, dünyada çok günah işlemiş. Çok cimriymiş, kimseye bir hayrı dokunmamış. Üstelik çok kötü bir adammış. Bir keresinde, kendisine borcu olan, fakir bir adamı, borcunu ödeyemediği için öldürmüş. Ve kimsenin haberi olmadan bir çukura atıvermiş. Bu adam bir gün ölmüş. Münkir ile Nekir mezarının başına gelip, soru sormaya başlamışlar. Adamın dünyada bütün yaptıklarını öğreince, adamı Allahın huzuruna çıkarmışlar.

Allah, adamın ruhunu cehenneme yollamış. Adamın ruhu orada azap içinde yaşamaya başlamış. Bir gün, artık dayanamayıp, melek-

lere yalvarmış; (Ne olur beni kurtarın) diye. Melekler de Allaha danışmışlar; (Bu adam tövbeakar olmak istiyor, ne yapalım Allahım?) diye sormuşlar. Allah; (Onu bir koç olarak dünyaya yollayacağım. Eğer fakir bir aileye kurban olur ve onlardan hayır duası alırsa bütün günahlarını bağışlayacağım) demiş. Ve adamı, koç kılığına sokarak dünyaya yollamış. O zaman da kurban bayramı imiş. Fakir bir aile varmış. Hep kurban kesmek isterler, ama paraları olmadığı için alıp kesemezlermiş. Adam da bu aileyi sağ iken tanıyormuş. Onun için hemen gidip, onların kapısında durmuş. Fakir aile, kapılarında koçu görünce; (Bunu bize Allah yolladı) deyip, hayır dua okumuşlar. Koçu da alıp, kurbanı kadar beslemişler. Ve kurban günü, koçu kesmişler. Adamın ruhu, koç kesilir kesilmez, kuş gibi hafifleyip, göğe uçmuş. Koçun postu da birden bire boynuzlu bir şeytan kılığına girmiş. Allah adamın ruhunu bütün günahlarından arıtıp, bütün kötülüklerini de koç postunda göstermiş.

Bu yüzden bizim oralarda koç postu pek uğurlu sayılmaz.”

28. “Hamamönü’nde eski bir Ankara evinde oturan evin geçimini büyük ölçüde diktığı elbiselerle sağlayan bir teyzeden bahsedeceğim. Bu teyzenin adı Hacer idi. Kocasını küçük bir memur olmasına rağmen büyük derecede kumar oynayacak kadar düşüncesiz biriydi. İçki, kumar, kadın her şey bu adamda vardı. Yaşı 45 idi, tam verimli çağında kendini bu sonu olmayan yola adamıştı. Çok geçmeden o da bu yolun yolcuları gibi çökmeye, yıpranmaya ve sık sık hastalanmaya başlamıştı. Evde ise bir düzen ve aile sıcaklığından bahsedilecek bir durum söz konusu değildi. Aylar ayları, yıllar yılları kovalarken Hikmet amca da her geçen günü arayacak şekilde kötülüyordu... Ve bir gün geldi ki ecele karşı koyamayarak öldü. Hacer teyzenin anlattığına göre birkaç kişiye kumar borcu varmış onları vermesini istemiş. Hacer teyze ise elinde o kadar para olmadığı için o kadar kumar borcunu ödeyemiyordu. Yine Hacer teyzenin anlattığına göre; geceleri rüyasına girip “Şu borçlarımı bir ödesen burada huzurlu ve mutlu olacağım” dermiş. Hacer teyze de eş ve dostundan borç alarak kumar borçlarını ödemiş. Böylece kocasının rahat ve mutlu olmasını sağladı.”

## DERLEMELERLE İLGİLİ NOTLAR:

## H)

## 1.

- a) Sıdika Tuncay
- b) Bursa, 1908, ev hanımı
- c) Olayı ninesinden dinlemiş
- d) Karşıkaya-İzmir, 4.8.1979, Gonca Özyaman.

## 2.

- a) Mehmet Göksu
- b) Koyunlu-Niğde, 68 yaşında, tahsilsiz, mobilyacı
- c) Bursa'da iken duymuş
- d) Polatlı-Ankara, 27.7.1979, Alev Bayhan.

## 3.

- a) Doğan Aşık
- b) Adana, 1944, yüksek okul, orman mühendisi
- c) Eskişehir'de yakınlarından duymuş
- d) Zonguldak, 5.8.1979, Aynur Kılıçarslan.

## 4.

- a) Mehmet Öz
- b) Gençler köyü/Manavgat-Antalya, 54 yaşında, tahsilsiz, işçi
- c) Gençler köyünde üç yıl önce köydekilerden duymuş
- d) Side-Antalya, 5.8.1985, Nevzat Gözaydın.

## 5.

- a) Selahattin Çağman
- b) Bulanık-Muş, 1924, İmam-Hatip okulu, imam
- c) Bizzat kendi başından geçmiştir
- d) Erciş-Van, 6.9.1979, Mehmet Zinnur Çağman.

## 6.

- a) Yaşar Sezer Nazlı (Salihlerin)
- b) Nar, 1312 H., tahsilsiz, çiftçi
- c) Yakın arkadaşlarından duymuş
- d) Nar, 7.11.1979, Çağlayan Bilgen.



7.

- a) Hasan Derman (lakabı: Aslanuşağı)
- b) Konaklar köyü / Ovacık-Tunceli, 1331 H., tahsilsiz, çiftçi
- c) Bizzat kendisi yaşamıştır
- d) Ovacık-Tunceli, 29.7.1979, Mehmet Zinnur Çağman.

8.

- a) Kadriye Şen
- b) Yozgat, 1919, ilk okul, ev hanımı
- c) 1955 yılında annesinden Yozgat'ta duymuş
- d) Ankara, 5.7.1979, Aynur Kılıçarslan.

9.

- a) Abdi Karadağ
- b) Bulank / Muş, 70 yaşlarında, tahsilsiz, çiftçi
- c) Yakınlarından işitmiş
- d) Ahis köyü / Erciş-Van, 2.9.1979, Mehmet Zinnur Çağman.

10.

- a) Ahmet Solak
- b) Merzifon, 1924, ilk okul, fabrikada işçi
- c) Bir arkadaşından duymuş
- d) Merzifon, 29.9.1979, Namık Ahıska.

11.

- a) Vasfiye Yılmaz
- b) Merzifon, 1926, tahsilsiz, ev hanımı
- c) Arkadaşlarından duymuş
- d) Merzifon, 11.8.1979, Namık Ahıska.

12.

- a) Dursun Keskiner
- b) Tokat, 69 yaşında, ilk okul, işsiz
- c) Yakın arkadaşlarından duymuş
- d) Ankara, 10.9.1981, Nevzat Gözaydın.

13.

- a) Ali Saatçi
- b) Merzifon, 1945, orta okul ikinci sınıftan terk, şoför

- c) Bir arkadaşından duymuş
- d) Merzifon, 2.8.1979, Namık Ahıska.

## 14.

- a) Nadide Doğan
- b) Akdağmadeni-Yozgat, 1941, ilk okul, ev hanımı
- c) Kendisi bizzat görmüş
- d) Akdağmadeni-Yozgat, 19.6.1979, Güler Doğan.

## 15.

- a) Gülnur Erçakır
- b) Ankara, 1956, orta okul, ev hanımı
- c) Annesinden duymuş, yaklaşık 15 yıl kadar önce
- d) Ankara, 15.2.1984, Nevzat Gözaydın.

## 16.

- a) Sahire Özden
- b) Emet-Kütahya, 78 yaşında, tahsilsiz, ev hanımı.
- c) Olayı yaşayan ailenin bir komşusundan duymuş
- d) Emet-Kütahya, 27.8.1985, Nevzat Gözaydın.

## 17.

- a) Düriye Erdoğan
- b) Tokat, 1923, lise, emekli memur
- c) Samsun'da kırk yıl kadar önce bir toplantıda duymuş
- d) Ankara, 10.9.1979, Pınar Erdoğan.

## 18.

- a) Ekrem Tetik
- b) 1338 H., Yayalar köyü, eski yazı okur yazar, imam
- c) Kaynarca'da 1967 yılında duymuş
- d) Yayalar köyü, 15.8.1979, İrfan Üzeyir.

## 19.

- a) Sabahattin Yeğen (lâkabı: Hoca)
- b) Sivas, 68 yaşında, öğretmen okulu, emekli öğretmen
- c) Eskipar-Çankırı'da öğretmenlik yaparken yaşlılardan duymuş
- d) Yenimahalle-Ankara, 18.8.1979, Ahmet Özsoy.

20.

- a) İsmail Öztürk (lâkabı: Fakı)
- b) Taşçı köyü 1303 H., okuma bilir, çiftçi
- c) Olayı yaşayan kızıdan duymuş
- d) Taşçı köyü, 28.7.1979, Güler Doğan.

21.

- a) Fatma Yiğit
- b) Antalya, 1930, ilk okul, ev hanımı
- c) Antalya'da Mayıs 1978'de kendisi görmüş
- d) Antalya, 17.9.1979, Tülay Çopur.

22.

- a) Seher Böncü
- b) Uluborlu, 1945, ilk okul, ev hanımı
- c) Afyon'da birkaç yıl önce bir kabul gününde duymuş
- d) Afyon, Eylül 1979, Tülay Çopur.

23.

- a) Naciye Şençoban
- b) Gaziantep 1934 tahsilsiz, ev hanımı
- c) Beş-altı yıl önce komşularından duymuş
- d) Gaziantep, 19.10.1979 H. Safa Tekeli.

24.

- a) Cihangir Işık (lâkabı: Dadalıgil)
- d) Cala köyü/ Çıldır-Kars 1331 H. ilk okul emekli işçi
- c) Eşmepınar köyü-Çıldır (da anne nenesinden duymuş, kaç yıl önce duyduğunu hatırlamıyor)
- d) Ankara, 3.11.1979, Ali Güç.

25.

- a) Cemil Şenkol
- b) Selanik, 1912, ilk okul, çiftçi
- c) 1960'lı yıllarda Edirne'de duymuş
- d) Ankara, 22.3.1984, Nevzat Gözaydın.

26.

- a) Sebahat Demir (Atmacaların Sebahat)
- b) Korkuteli-Antalya, 1935, ilk okul, ev hanımı
- c) Antalya'da birkaç yıl önce, bir toplantıda duymuş
- d) Antalya, Eylül 1979, Tülay Çopur.

27.

- a) Mehmet Tasmacı
- b) Konya, 1949, yüksek öğrenim, asistan
- c) Almanya'da burslu iken işçilerimizden duymuş
- d) İzmir, 28.8.1979, Rasim Kılıçlı.

28.

- a) Osman Demir
- b) Şirinköy-Denizli, 1940, orta okuldan terk, tüccar
- c) Bir yıl önce arkadaşı Hasan Erkul'dan duymuş
- d) Denizli, 3.1.1980, İsmail Şahin.

29.

- a) Ayşe Tangören
- b) Ulukışla, 48 yaşında, tahsilsiz, ev hanımı
- c) Yöresinde duymuş
- d) Ulukışla, Temmuz 1979, Muzaffer Şahin.

30.

- a) Düriye Erdoğan
- b) Tokat, 1923, lise, emekli memur
- c) Bir yolculukta yol arkadaşından duymuş
- d) Ankara, 10.11.1979, Pınar Erdoğan.

31.

- a) Fatma Yücel
- b) Akarca köyü-İskenderun/ Hatay, 56 yaşında, tahsilsiz, ev hanımı
- c) Komşularından birkaç yıl önce duymuş.
- d) İskenderun-Hatay, 6.9.1979, Halim Özdemir.

32.

- a) Dursun Aydın
- b) Merzifon, 1927, ilk okul, terzi
- c) Gümüşhacıköy'lü bir arkadaşından duymuş
- d) Merzifon, kazı 12.8.1979, Namık Ahıska.

33.

- a) Osman Çınar
- b) Bucak-Burdur, 1956, ilk okul, sıvacı
- c) Anlattığını Bucak'ta 1975'te Hasan Şencan'dan duymuş
- d) Bucak-Burdur, 1.10.1979, Osman Algül.

34.

- a) Fatma Al
- b) Burdur, 1332 H., tahsilsiz, ev hanımı
- c) Geçen olay kendi mahallesinde olmuş
- d) Burdur, 22.8.1979, Sevgi Öztürk.

35.

- a) İsmail Karaca
- b) Çamcağan köyü/Divriği-Sivas, 56 yaşında, tahsilsiz, pazarcılık yapıyor
- c) Aynı köyde babasından duymuş
- d) Divriği, 29.12.1979, Muharrem Metin.

J)

1.

- a) Seher Güven
- b) Reşadiye, 42 yaşında, ilk okuldan terk, ev hanımı
- c) Bizzat kendi başından geçmiştir
- d) Ankara, 20.8.1983, Haluk Güven.

2.

- a) Sadrettin Erdoğan
- b) 52 yaşında, lise, memur
- c) Münir Hoca denilen bir emekli doktordan duymuş
- d) Ankara, 22.9.1982, Saner Erdoğan.

## 3.

- a) Kadın Şahin
- b) Yeşilhisar, 70 yaşında, tahsilsiz, ev hanımı
- c) Bir toplantıda imamdan duymuş
- d) Yeşilhisar, Temmuz 1979, Muzaffer Şahin.

## 4.

- a) Ali Aydın
- b) Bucak-Burdur, 1935, ilk okul, halıcı
- c) Bucak'ta eski yıllarda çevresindekilerden duymuş
- d) Bucak, 14.10.1979, Osman Gül.

## 5.

- a) Ahmet Tekerci
- b) Bucak-Burdur, 1949, orta okul, inşaat ustası
- c) Bucak'ta 1972 yılında komşularından duymuş
- d) Bucak, 8.10.1979, Osman Algül.

## 6.

- a) Hamide Boynueğri
- b) Merzifon, 1914, tahsilsiz, ev hanımı
- c) Ankara'dan gelen bir arkadaşından duymuş
- d) Merzifon, 11.9.1979, Namık Ahıska.

## 7.

- a) Dursun Narlı
- b) Adana, 1940, ilk okul, çiftçi
- c) Adana'da yakın komşularında otururken duymuş
- d) Adana, 22.7.1985, Nevzat Gözaydın.

## 8.

- a) Muazzez Bıyıkoğlu
- b) Beylikköprü köyü-Polath, 1932, ilk okul, ev hanımı
- c) Beyceğiz köyünde, yıllar önce köy halkından duymuş
- d) Polath, 17.8.1979, Alev Bayhan.

9.

- a) Mehmet Göksu
- b) Koyunlu-Niğde, 68 yaşında, tahsilsiz, mobilyacı
- c) Bursa'da, 1978'de, adı geçen Nazif Çoban'dan duymuş
- d) Polath, 27.7.1979, Alev Bayhan.

10.

- a) Orhan Lüleci
- b) Malatya, 1939, orta okul, emekli işçi
- c) Eşinden duymuş
- d) Ankara, 16.3.1988, Nevzat Gözaydın.

11.

- a) İhsan Dereli
- b) Avanos, 1933, ilk okul, çiftçi
- c) Anlatıda yer alan kahraman kendi dedesidir
- d) Avanos, Temmuz 1979, Mediha Balçın.

12.

- a) Halil Güner
- b) Haymana-Ankara, 45 yaşında, kaportacı
- c) İstanbul'un Eyüp semtinde iken birçoklarından duymuş
- d) Ankara, Temmuz 1979, Nazik Parlakkaya

13.

- a) Ramazan Evin
- b) Esenli köyü / Aybastı-Ordu, 62 yaşında, tahsilsiz, çiftçi
- c) Camide bir imamdan dinlemiş
- d) Aybasta-Ordu, Şubat 1979, Serpil Çukur.

14.

- a) Fatma Güler
- b) Akçakışla köyü / Akdağmadeni-Yozgat, 35 yaşında, ilk okul, ev hanımı
- c) Çevresindeki insanlardan duymuş
- d) Keçiören-Ankara, 15.8.1979, Serpil Çukur.

## 15.

- a) Fatma Yalçın
- b) Horis köyü / Adıyaman, Kahta 50 yaşında, çiftçi
- c) Kendi başından geçmiş
- d) Ankara, 4.9.1979, Osman Özön.

## 16.

- a) Bekir Özsoy (lakabı: Çolak)
- b) Akhisar, 1333 H., mahalle mektebi, çiftçi
- c) Akhisar'da babasından duymuş
- d) İzmir, 20.7.1979, Ahmet Özsoy.

## 17.

- a) Hatice Öncü (lakabı: Bacaküstüler)
- b) Akhisar, 79 yaşında, tahsilsiz, ev hanımı
- c) Akhisar'da akrabalarından duymuş
- d) Akhisar, 11.7.1979, Ahmet Özsoy.

## 18.

- a) Cihangir Işık (lakabı: Dadalıgil)
- b) Cala köyü / Çıldır-Çars, 1331 H., ilk okul, emekli işçi
- c) Aynı köyde 20 yıl kadar önce büyüklerinden duymuş
- d) Ankara, 3.11.1979, Ali Güç.

## 19.

- a) Sebahat Demir (lakabı: Atmacaların Sebahat)
- b) Korkuteli-Antalya, 1935, ilk okul ev hanımı
- c) Antalya'da on yıl önce camide Şanlı Hoca'dan duymuş
- d) Antalya, Eylül 1979, Tülay Çopur.

## 20.

- a) Fatma Yücel
- b) Akarca köyü / İskenderun-Hatay, 56 yaşında, ev hanımı
- c) Komşularından duymuş
- d) İskenderun-Hatay, 6.9.1979, Halim Özdemir.



21.

- a) Nuran Taşdemir
- b) Eskişehir, 68 yaşında, tahsilsiz, ev hanımı
- c) Annesinden duymuş
- d) Demetevler-Ankara, 20.9.1979, Ahmet Özsoy.

22.

- a) Naciye Böncü,
- b) Uluborlu, 1913, ilk okul, ev hanımı
- c) Uluborlu'da 1966 yılında kendisi yaşamış
- d) Afyon, Eylül 1979, Tülay Çopur.

23.

- a) İsmet Dokumacı (Hamalların İsmet)
- b) Uluborlu, 1920, ilk okul, ev hanımı
- c) Nazilli'de 1970 yılında arkadaşı hafızdan duymuş
- d) Uluborlu, Ağustos 1979, Tülay Çopur.

24.

- a) Cemile Özyaman
- b) İzmir, 1899, ev hanımı
- c) On yıl kadar önce, iğnesi çalınan kızdan duymuş
- d) Bornova-İzmir, 31.10.1979, Gonca Özyaman.

25.

- a) Rıza Sönmez (Zıpızpların Rıza)
- b) Uluborlu, 1914, orta okul, emekli memur
- c) Uluborlu'da 1951 yılında kendisi yaşamış
- d) Uluborlu, Ağustos 1979, Tülay Çopur.

26.

- a) Nurgül Taylan
- b) Konya, 1934, ilk okul, ev hanımı
- c) Konya'da bir yakınından dinlemiş
- d) Ankara, 16.11.1987, Nevzat Gözaydın.

27.

- a) Hacer Marçalı
- b) Yeşilova-Burdur, 90 yaşlarında, tahsilsiz, ev hanımı
- c) Ninesinden duymuş
- d) İzmir, 2.11.1979, Gonca Özyaman.

28.

- a) Haluk Güven
- b) Ankara, 1963, lise, öğrenci
- c) 1974 / 1975 yıllarında kendisi bizzat görmüş
- d) Ankara, 21.8.1983, Haluk Güven.